

Titulació	Tipus	Curs
Criminologia	OP	4

Professor/a de contacte

Nom : Encarnación Bodelon Gonzalez

Correu electrònic : encarna.bodelon@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Es molt recomanable haver cursat alguna assignatura amb continguts en temes de gènere

La docència de l'assignatura s'impartirà tenint en compte la perspectiva dels Objectius de Desenvolupament Sostenible

La docència de la teoria i del seminari serà en castellà.

Objectius

a) Objectius generals d'aprenentatge de coneixements:

L'objectiu d'aquesta assignatura és analitzar els processos a través dels quals es construeixen les relacions de gènere en l'àmbit del sistema de justícia penal. Els objectius són variats: en primer lloc, assenyalar com el coneixement criminològic reproduceix i crea estructures de subalternitat cap a les dones, a través de l'estudi de les escoles tradicionals de pensament criminològic i de les noves teories de criminologia i gènere; en segon lloc, comprendre els mecanismes d'exclusió de gènere que utilitza el sistema penal, que augmenten la selectivitat que li és pròpia i generen una nova exclusió (així en el cas de les presons de dones). En tercer lloc, la perspectiva de gènere aborda com es planteja la resolució de determinats problemes socials que afecten especialment a les dones.

b) Objectius relacionats amb el desenvolupament d'habilitats:

Amb aquesta assignatura es pretén dotar a les i els estudiants d'una nova perspectiva crítica, la perspectiva de gènere, per a l'estudi del sistema penal i de les seves instàncies d'aplicació. Un cop descoberta i apresada l'epistemologia de gènere, aquesta serveix com un nou prisma des d'on mirar els objectes d'estudi, les Teories i pràctiques desenvolupades.

c) Objectius centrats en l'aprenentatge de valors:

Aquesta assignatura contribuirà a l'aprenentatge de valors no sexistes i de respecte a la diversitat de gènere. Tot això aprofundirà en el desenvolupament de la cultura dels drets humans.

Resultats d'aprenentatge

1. Treballar de manera autònoma.
2. Treballar en equip i en xarxa.
3. Tenir capacitat d'anàlisi i síntesi.
4. Redactar un treball acadèmic.
5. Transmetre oralment les idees a una audiència.
6. Utilitzar el coneixement científic en l'anàlisi i la resolució de situacions de criminalitat.

7. Fer propostes d'intervenció criminològica basades en una avaluació i un estudi de necessitats eficaços.
8. Aplicar intervencions criminològiques centrades en els criteris de pau, integració i prevenció social.
9. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los, de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
10. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Continguts

Programa de l'assignatura \"Gènere i criminologia\"

1. L'androcentrisme en la criminologia i en anàlisi de la delinqüència femenina

1.1. Sexisme i dret penal.

1.2. Sexisme en el pensament al voltant de la qüestió criminal.

1.3. Anàlisi i estereotips sobre la delinqüència femenina.

2. La criminalització de les dones: dones a la presó

2.1 Perspectiva històrica de les presons de dones

2.2. Característiques dels empresonaments femenins.

3. Problemes contemporanis dels empresonaments femenins.

3.1. Dones migrants / estrangeres preses

3.2. Maternitats i presó

3.3. La reinserció de les dones preses.

4. Treball sexual, prostitució i tracta.

4.1. Els debats feministes sobre prostitució i treball sexual. Propostes abolicionistes i pro-drets.

4.2. La regulació jurídica de la prostitució. Models prohibicionistes, abolicionistes i reglamentistes.

4.3. Les polítiques públiques sobre tràfic de dones (TEH) i els mecanismes de protecció.

5. El control sobre el cos de les dones: el delictes d'avortament

5.1. Reivindicacions feministes de l'avortament. Diferents visions del paper de l'Estat

5.2. Possibles sistemes legals: el sistema d'indicacions. Debat bioètic

5.3. El control simbòlic de la reproducció

6. L'assetjament sexual i la violència sexual contra les dones.

6.1. Definició d'assetjament sexual i violència sexual.

6.2. Estratègies jurídiques i socials d'intervencions en casos d'assetjament sexual.

6.3. Violència sexualitat en els conflictes armats

7. La prevenció i la seguretat en clau de gènere.

7.1. Sexisme en la conceptualització de la seguretat.

7.2. Guies i planificació de seguretat amb perspectiva de gènere

8. Processos específics de criminalització femenina.

8.1. Dones menors i delictes

8.2. Dones i drogues.

8.3. Ciberviolència de gènere

9. Eines per al desenvolupament dels drets de les dones enfront dels sistemes penals.

9.1. Alternatives al sistema penal i justícia restaurativa

9.2. Els drets humans en clau de gènere i el paper de la justícia penal

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Seminari	19,5	0,78	2, 3, 5, 9, 10
Treball en grup	25	1	2, 3, 5, 8, 10
Classe teòrica	19,5	0,78	6, 7, 8, 9
Treballs individuals	41	1,64	1, 4, 7

El curs es desenvoluparà a partir de les exposicions teòriques de la professora i els comentari de lectures per part del alumnat.

Cada setmana es comentarà una lectura obligatòria i hi haurà un debat sobre aquesta lectura i les preguntes que prèviament la professora ha indicat. Per a la preparació del debat serà necessari un treball previ en grup.

L'avaluació de la assignatura tindrà en compte la participació en els debats setmanals del alumnat.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Treball en grup	40%	20	0,8	2, 5, 6, 7, 10
Comentaris i participació en l'aula	10%	5	0,2	6, 8, 9, 10
Treballs individuals	50%	20	0,8	1, 3, 4, 7, 8

Normativa assistència

L'alumnat només podrà superar l'assignatura si assisteix a les classes amb un mínim del 80%. La no assistència només pot justificar-se per malaltia o raons similars de força major. Falta d'assistència per raons acadèmiques haurà de ser acceptada amb anterioritat pel professorat.

Les classes comencen puntualment. No s'admet l'entrada a classe una vegada aquesta hagi començat, ni la

sortida abans de la seva finalització, salvant justificació raonable.

Avaluació:

La participació en els debats setmanals (10% de la nota final)

Durant el curs es realitzarà dos exercicis d'avaluació continuada:

- Un anàlisi de lectura (20% de la nota final)
- Un comentari de notícia (20% de la nota final)

Examen final (50 % de la nota final).

Per tal de aprovar la assignatura i fer mitja amb l'avaluació continuada es imprescindible obtenir al menys un 5 en el examen final.

L'alumnat serà avaluable sempre que hagi realitzat un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total de l'assignatura. Si el valor de les activitats realitzades no arriba a aquest llindar, el professor/a de l'assignatura pot considerar l'estudiant com a no avaluable

Revaluació

El alumnat que no hagi aprovat l'avaluació continuada podrà presentar-se a un examen de revaluació.

Avaluació única

El alumnat que hagi demanat l'avaluació única farà les següents proves el mateix dia del examen final:

Examen final (50 de la nota final)

Anàlisi de lectura (25% de la nota final)

Comentari de notícia (25% de la nota final)

S'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per l'avaluació continuada

Conductes fraudulentas

Un alumne que copii o intenti copiar a un examen tindrà un 0 en l'assignatura i perdrà el dret a la re-avaluació. Un alumne que presenti una pràctica en el que hi hagi indicis de plagi o que no pugui justificar els arguments de la seva pràctica obtindrà un 0 i rebrà una advertència. En cas de reiteració de la conducta, l'alumne suspendrà l'assignatura (0) i perdrà el dret a la recuperació.

"Ús restringit: "Per a aquesta assignatura, es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) exclusivament en [tasques de suport, com la cerca bibliogràfica o d'informació, la correcció de textos o les traduccions. L'estudiant haurà d'identificar clarament quines parts han estat generades amb aquesta tecnologia, especificar les eines emprades i incloure una reflexió crítica sobre com aquestes han influït en el procés i el resultat final de l'activitat. La no transparència de l'ús de la IA en aquesta activitat avaluable es considerarà falta d'honestedat acadèmica i pot comportar una penalització parcial o total en la nota de l'activitat, o sancions majors en casos de gravetat".

Bibliografia

Lectures obligatòries

Almeda Samaranch, E., Camps Calvet, C., & Ortiz Monera, R. (2022). Mujeres, cárceles y feminismos. Revista

Española de Investigación Criminológica, 20(N.º Extra 2).

Bodelón, Encarna (2014). Violencia institucional y violencia de género. *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 48, 131-155. <https://doi.org/10.30827/acfs.v48i0.2783>

Heim, Daniela (2012). Más allá del disenso, los derechos humanos de las mujeres en contextos de prostitución. *Derechos y Libertades*, 26, 297-327.

Heim, Daniela (2019). Feminismos y derecho penal: de las alianzas estratégicas al desarrollo de derechos. *Cuestiones Criminales*, 2, 167- 177.

Igareda González, N., & Cruells López, M. (2025). Antipunitivismo y feminismo: El papel de los delitos por violencia contra las mujeres en la expansión del derecho penal en España. *Revista Derecho y Género*, 2, 93-114. <https://doi.org/10.5565/rev/derechoygenero.22>

González,Prado, Patricia (2020). Jurisprudencia comparada sobre aborto: cuando los feminismos impregnan el derecho. *Cuadernos Electrónicos de Filosofía del Derrecho*, 42, 135-157. <http://dx.doi.org/10.7203/CEFD.42.16026>

La Laboratoria. (2024a). En la tela de araña: Las violencias contra la infancia y la lucha de las madres protectoras. *La Laboratoria*.

Meneses-Falcón, C., & Albertín-Carbó, P. (2026). Prostitución y trata sexual: Investigar con rigor más allá de la ideología. *RELIES: Revista del Laboratorio Iberoamericano para el Estudio Sociohistórico de las Sexualidades*, (15), 1-21. <https://doi.org/10.46661/relies.12658>

Navarro Villanueva, Carmen, Cubells Serra, Jenny, Madres con adicciones en prisión: perfil, experiencias en prisión y expectativas de futuro, *Boletín criminológico*, ISSN 1137-2427, ISSN-e 2254-2043, Vol. 30, Nº Extra 237, 2024, págs. 1-24

Vasilescu, C. (2023). Analizando los trabajos en beneficio de la comunidad en Cataluña desde una perspectiva de género. **Política Criminal: Revista Electrónica Semestral de Políticas Públicas en Materias Penales**, 18(35).

Bibliografia complementària

Acale Sánchez, M. (2017). El género como factor condicionante de la victimización y de la criminalidad femenina. *Papers*, 102(2), 1-30

Almeda Samaranch, Elisabet, Di Nella, Dino, Navarro Villanueva, Carmen, Mujeres, cárceles y drogas: datos y reflexiones, *Oñati socio-legal series*, ISSN-e 2079-5971, Vol. 2, Nº. 6, 2012 (Ejemplar dedicado a: Diferencias Invisibles: Género, Drogas y Políticas Públicas. El enfoque de género en las políticas europeas de drogas / coord. por Xabier Arana Berastegi, Iñaki Markez Alonso, Virginia Montañés Sánchez), págs. 122-145

Almeda Samaranch, E. (2017). Criminologías feministas, investigación y cárceles de mujeres en España. *Papers*, 102(2), 151-181.

Almeda, Elisabet (2017). Criminologías feministas, investigación y cárceles de mujeres en España. *Papers*, 102(2), 151-181. <http://dx.doi.org/10.5565/rev/papers.2334>

Amado, A., & Cardi, C. (2025). Quand le genre s'impose à la prison: Analyse sociologique et juridique des contradictions du droit et des politiques pénitentiaires en matière de discriminations fondées sur le genre. *Intersections. Revue, Genre et privations de liberté*, (4), 2-18.

Bodelón, E. (2012). *Violencia de género y las respuestas de los sistemas penales*. Didot.

Canyelles, C. (2023). *Machismo y cultura jurídica: Etnografía del proceso judicial de la violencia de género*. Virus.

De Miguel Calvo, E., Valenzuela-Vela, L., & Alcázar-Campos, A. (2026). Pensando las violencias machistas desde un feminismo no punitivo: ¿Son posibles otras respuestas? *Encrucijadas: Revista Crítica de Ciencias Sociales*, (26).

Fernández Bessa, C. (Dir.), Fraga Sáenz, R. (Coord.), González Sánchez, I. (Coord.), & Castro Liñares, D. (Coord.). (2025). *Criminología pública y feminismos no punitivos: Violencia sexual, género y castigo*. Tirant lo Blanch.

Juliano, D. (2011). *Presunción de inocencia: Riesgo, delito y pecado en femenino*. Gakoa.

Lagarde, M. (1990). *Los cautiverios de las mujeres: Madres, monjas, putas, presas y locas*. Universidad Nacional Autónoma de México.

Larrauri, E. (2023). ¿Tienen género las garantías del proceso penal? *Indret: Revista para el Análisis del Derecho*, (3).

Larrauri, E., & Varona Gómez, D. (2025). Declaraciones imperfectas y agresión sexual: Reflexiones a propósito del «caso Alves». *Indret: Revista para el Análisis del Derecho*, (2).

Maqueda Abreu, M. L. (2014). *Razones y sinrazones para una criminología feminista*. Dykinson.

Maqueda, María Luisa (2020). Trata, prostitución forzada y esclavitud sexual de las mujeres. bases para un debate libre de dogmatismos. *Revista de Derecho Penal*, 28, 213-223.

Martínez-Perza, Carmen, Quesada-Arroyo, P., de Miguel-Calvo, Estibaliz, Dzvonkovska, Natalia, & Nieto-Rodríguez, Lucía (2021). *Situación de las personas con adicciones en las prisiones españolas. una visión con perspectiva de género*. Unión de Asociaciones y Entidades de Atención al Drogodependiente (UNAD).
https://www.unad.org/ARCHIVO/documentos/biblioteca/1676366563_2023_01_16_estudio_prisiones_version_dig

Martín Palomo, M. T. (2002). Mujeres gitanas y el sistema penal. *Revista de Estudios de Género: La Ventana*, 2(15), 149-174.

Meneses Falcón, C., & Urío Rodríguez, S. (2021). La trata con fines de explotación sexual en España: ¿Se ajustan las estimaciones a la realidad? *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (174), 89-108.

Méndez, J. (2021). Criminología feminista: Una revisión bibliográfica. *Asparkía*, (39), 233-253.

Mestre i Mestre, R. (2021). El trabajo sexual es trabajo: Dos argumentos pro derechos de las trabajadoras del sexo. *Jueces para la Democracia*, (101), 45-56.

Navarro, Carmen (2018). *El encarcelamiento femenino*. Atelier.

Ribas, N., Almeda Samaranch, E., & Bodelón, E. (2005). *Rastreado lo invisible: Mujeres inmigrantes en las cárceles*. Anthropos

Vasilescu, C. (2017). Mitos y realidades en torno a la prostitución. *Indret: Revista para el Análisis del Derecho*, (3).

Programari

L'assignatura no necessita programari informàtic

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.

A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	11	Català	primer quadrimestre	matí-mixt